

Зүүн Ази – АвстралАзийн шувуудын нэгдлийн замын дагуух хамтын ажиллагаа/тэншлэл-ийн хэрээнд 2007-2011 онд хэрэгжүүлэх стратеги

Энэхүү баримт бичгийг Хамтын ажиллагаа/Тэншлэлийн гүндсэн баримт бичгээс авсан бөгөөд Зүүн Ази – АвстралАзийн шувуудын нэгдлийн замын дагуух хамтын ажиллагааны хэрээнд хэрэгжүүлэх гүндсэн чиглэл болно.

Баримт бичгийг Индонезийн Богор хотод хуралдсан Тэншлэлийн Анхдугаар уулзалтын үеэр болсон Ажлын хэсгээс бэлтгэсэн анхны төсөл дээр гүндэслэж боловсруулав.

1. ТАНИЛЦУУЛГА

Жил бүр 50 илүү сая усны шувууд Зүүн Ази, Зүүн өмнөд Ази, АвстралАзийн бүс нутгийг дамжин нэгдэллэдэг. Нэгдэллэх явцдаа усны шувууд амарч хооллохын тулд өндөр үржил шимтэй уст намгархаг газруудад буудаллаж урт удаан аялалынхаа дараагийн үе шат хэртэлх эрч хэчээ нөцөлж авдаг байна. Ийм учраас нэгдлийн усны шувууд, тэдний амьдралд зайлшгүй шаардлагатай амьдрах орчныг хамгаалах явдалд нэгдлийн нийт замын дагуух олон улсын хамтын ажиллагаа нэн чухал шаардлагатай юм.

Эдгээр шувууд нэгдэллэж байдаг бүс нутгийг Зүүн Ази – АвстралАзийн шувуудын нэгдлийн зам (Шувуудын нэгдлийн зам) гэнэ. Энэхүү нэгдлийн зам нь Оросын алс Дорнод болон Аласкагаас өмнө зүг рүү чиглэн Зүүн Ази ба Зүүн өмнөд Азиар дамжин Австрали болон Шинэ Зеландыг чиглэх бөгөөд энэ нэгдлийн замд 22 улс орон багтдаг байна (Зураг 1).

2002 онд Йоханесбург-д болсон Тогтвортой хөгжлийн асуудлаарх Дэлхийн дээд хэмжээний уулзалтын үеэр Япон Улс ба Австралийн Холбооны Улсын Засгийн газрууд хамтдаа Wetlands International байгууллагатай хамтран Зүүн Ази, Зүүн

^a мн^oд Ази ба АвстралАзи-д олон улсын ач холбогдол бүхий нэгдлийн усны шувуудын байрладаг газар нутгийг хамгаалах, тогтвортой ашиглах зорилго бүхий II хэлбэрийн Тэншлэл (Хамтын ажиллагаа) –г бий болгох санал тавьсан байна. Энэхүү хамтын ажиллагаа нь Ази-Номхон далайн нэгдлийн усны шувуудыг хамгаалах Хороо, Ази-Номхон далайн Нэгдлийн усны шувуудыг хамгаалах стратеги ба энэхүү стратегийн *Anatidae* төрлийн шувууд, Тогоруу ба Эргийн шувуудын талаархи төл ажиллагааны төлөвлөгөөний гол үр дүн дээр тулгуурлан гарч ирсэн билээ.

Стратеги болон төл ажиллагааны төлөвлөгөө нь 1996 оноос хойш нэгдлийн усны шувуудын олон улсын ач холбогдол бүхий амьдрах газруудыг хамгаалах, тэдгээрийг онгон зэрлэг байдлаар нь хадгалах мөн олон улсын хамтын ажиллагааг дэмжин тэдгээрийн үйл ажиллагааг уялдуулсаар байна.

Стратеги болон төл ажиллагааны төлөвлөгөөний амжилтаас дурдвал Нэгдлийн зам дагуух усны шувуудад чухал шаардлагатай 700 гаруй газрыг тодорхойлж тогтоосон ба *Anatidae*, тогоруу мөн эргийн шувуудын тухайд ач холбогдол бүхий газар нутгийн сэлжээг бүрэлдүүлэх үйл ажиллагааг улам эрчимжүүлсэн байна. Ингэснээр нэгдлийн усны шувуудын талаарх мэдлэг мэдээллийг ихээхэн нэмэгдүүлсэн бөгөөд эдгээр шувуудын ач холбогдлыг илүү сайн сурталчилж өгсөн байна. Нэгдлийн зам дагуух усны шувуудын буудаллах гол газруудын менежерүүдийн үүрэг хариуцлагыг мөн дээшлүүлж, менежмент нь ч сайжирсан байна.

Гэхдээ л хүн амын хурдацтай өсөлт, эдийн засгийн хөгжил зэргээс шалтгаалан усны шувуудын амьдардаг эргийн болон эргийн бус газруудад ирж буй сөрөг нөлөөлөл улам бүр ихэссээр байна. Ялангуяа зүүн болон зүүн өмнөд Азид эдгээр нь элбэг тохиолдож байна.

Усны шувууд үржлийн бус улирлаа зүүн болон зүүн өмнөд Азийн улс орнуудад өнгөрүүлдэг бөгөөд энэ үед нь болон нэгдлийнхээ үеэр нэгдлийн замын төв хэсгүүдийг ашиглах тохиолдолд тэдгээр сөрөг нөлөөллүүд илүүтэй үйлчилдэг байна. Энэхүү тэншлэл нь нэгдлийн усны шувуудыг хангалттай тооны популяцтай байхад нь шаардлагатай усны шувуудын гол амьдрах орчныг хамтран ашиглаж

байгаа нутгийн иргэдийн тухайд эдийн засгийн хөгжлийн хувьд онц чухал ач холбогдолтойг тодотгож өгсөн байна.

Энэхүү тэнцлэл нь нэгдлийн усны шувуудын Газар нутгийн сэлжээг бий болгох, дэмжих бөгөөд экосистемийн үйлчилгээний тогтвортой байдлыг энгийн түвшинд хангах зорилго бүхий чадавхийг бэхжүүлэх ажлын ач холбогдлыг тодотгож өгсөн байна. Энэ хамтын ажиллагаа/тэнцлэл нэгдлийн усны шувуудын нэгдлийн замын дагуух хамгаалалтыг хүлээн зөвшөөрсөн нь хамгийн эр дүнтэй явдал болсон бөгөөд ингэснээр тэдний хамгаалалтын статусыг мөн нэмэгдүүлж байгаа юм.

Хамтын ажиллагаа/тэнцлэлийн хүрээнд хийгдэх үндсэн ажил бол Зүүн Ази – АвстралАзийн шувуудын нэгдлийн замын дагуу нэгдэллэдэг усны шувуудын нийт популяцид анхаарлаа хандуулах явдал юм (Хүснэгт 1).

Зураг 1. Зүүн Ази – АвстралАзийн шувуудын нэгдлийн замын зураг

Хүснэгт 1. Зүүн Ази – АвстралАзийн шувуудын нэгдлийн замын дагуу нэгдэллэдэг усны шувуудын ангилал зүй

<u>Ангилал зүйн бүлэг</u>	<u>Англи нэршил</u>	<u>Монгол нэршил</u>
<i>Gaviidae</i>	Divers/Loons	Ахууна
<i>Podicipedidae</i>	Grebes	Шунгуур
<i>Phalacrocoracidae</i>	Cormorants	Гогой
<i>Procellariidae</i>	Shearwaters	
<i>Oceanitidae</i>	Storm Petrels	
<i>Pelecanidae</i>	Pelicans	Хотон
<i>Ardeidae</i>	Hérons, Egrets and Bitterns	Дэглий, Бух
<i>Ciconiidae</i>	Storks	а р ⁰ втас
<i>Threskiornithidae</i>	Ibises and Spoonbills	Халбаган хошуут
<i>Anatidae</i>	Swans, Geese and Ducks	Хун, галуу, нугас
<i>Gruidae</i>	Cranes	Тогоруу
<i>Rallidae</i>	Rails, Gallinules and Coots	Түнжүүр
<i>Heliornithidae</i>	Finfoots	
<i>Jacanidae</i>	Jacanas	
<i>Haematopodidae</i>	Oystercatcher	
<i>Recurvirostridae</i>	Stilts and Avocet	Жигүүрт, Ээтэн
<i>Glareolidae</i>	Pratincoles	Х ⁰ гт
<i>Charadriidae</i>	Plovers	Цагаан
<i>Scolopacidae</i>	Sandpipers	Элсэг
<i>Laridae</i>	Gulls, Terns and Skimmers	Цахлай, хараалай,
<i>Stercorariidae</i>	Auks	
<i>Alcidae</i>	Skuas	Цахлай

2. СТРАТЕГИЙН ТҮВШИНД ГАРАХ ТҮРДН

2.1 Зорилго ба зорилтууд

Хамтын ажиллагааг эхлүүлж байгаа түншүүд дараах зорилго ба 5 зорилтыг

Хамтын ажиллагаа/Тэншлэлийн хэргүүг эхлээн зорьж, нэгдсэн тохиролцоонд хүрсэн болно:

Зорилго

Манай Ази-Австралийн хэргийн зам дахь нэгдлийн шувууд болон тэдгээрийн амьдрах орчныг хүн ардын сайн сайхан байдал болон биологийн олон янз байдлын тогтвортой байдлыг харгалзан хангаж, хамгаалахад оршино.

Зорилт:

1. Нэгдлийн усны шувуудыг хамгаалахад зориулсан олон улсын ач холбогдол бүхий нэгдлийн замын сүлжээг бий болгож, өргөжүүлэх, Ази Номхон далайн нэгдлийн усны шувуудыг хамгаалах Стратегийн сүлжээний амжилт ололтыг бататгах.
2. Нэгдлийн усны шувуудын амьдрах орчин ба тэдгээрийн үнэт зүйлсийн талаарх олон нийтийн мэдээлэл, мэдлэг, харилцаа холбоог нэмэгдүүлэх.
3. Усны шувууд болон тэдний амьдрах орчны талаарх мэдлэг, мэдээллийн солилцоог дэмжих мөн өргөжүүлэх, нислэгийн замын талаарх судалгаа шинжилгээний үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх.
4. Байгалийн нөөцийн менежер, бодлого боловсруулагчид мөн үндсэн харилцагчдын усны шувууны талаарх менежментийн чадавхийг сайжруулах, усны шувуудын амьдрах орчныг дэмжих.
5. Нэгдлийн усны шувуудын хамгаалалтын статусыг нэмэгдүүлэхийн тулд нислэгийн замын өргөн бололцоо, амьдрах орчин ба давуу эрхийг нэмэгдүүлэх.

Анхны хуралдаанаар байгуулагдсан Хамтын ажиллагаа/Тэншлэлийн Ажлын хэсэг 2011 оныг дуустал хугацаанд Хамтын ажиллагааны хэрээнд стратегийг үндсэн 13 үр дүнтэй байхаар тодорхойлсон байна (Гарах үр дүнг дараах хуудсуудаас харна уу).

3. ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНЫ Х^а ГЖИЛ, ХЭРЭГЖИЛТ

3.1 Хамтын ажиллагаа/түншлэлийн гишгүнчлэл

Хамтын ажиллагаа/Түншлэл нь тодорхой улсын Засгийн газар, олон улсын т^о рийн бус байгууллагууд, Засгийн газар хоорондын байгууллагууд, олон улсын бизнесийн т^о л^о л^о л зэрэг аль болох ^о р^о н хэрээтэй гишгүнчлэлтэй байхыг чухалчлана.

Гишгүд/Түншгүд нгүдлийн усны шувуудыг хамгаалах, тэдгээрийн амьдрах орчныг тогтвортой ашиглах байдлаар Шувуудын нгүдлийн замын гйл ажиллагаанд оролцож байгаа улс орны Засгийн газар, бусад байгууллагуудыг энэхгү хамтын ажиллагаа/түншлэлд нэгдэн орохыг х^о хгүлэн дэмжинэ.

Энэхгү хамтын ажиллагаа/түншлэл нь хамтын зохион байгуулалт б^о г^о д ямар нэгэн хуулийн эрх бгхий этгээд биш. Түншгүд хамтын ажиллагаа буюу түншлэлд Хамтын ажиллагааны гндсэн баримт бичигт гарын гсэг зурснаар нэгдэн орно.

3.2 Хамтын ажиллагаа/түншлэлийн санхгүжилт

Хамтын ажиллагаа/түншлэлийн ажлын т^о л^о вл^о г^о ба захиргааны асуудлыг хэрэгжгүлэхэд шаардагдах н^о ц х^о р^о нгийг гаргахыг Түншгүдээс хгснэ. Түншгүдийн уулзалтаар дараах ажилд зориулж санхгү м^о нг^о босгох шаардлага, арга барилын талаар гнэлгээ ^о гн^о. - гнд:

а) Энэхгү түншлэлийн хгрээнд тодорхой гйл ажиллагааг хэрэгжгүлэхэд нь түншгүдэд дэмжлэг гзгүлэх;

ба

б) Энэхгү түншлэлийн хгрээнд байгуулагдсан Нарийн бичгийн дарга нарын газар ба З^о вл^о х хэсгийн гйл ажиллагааны зардал.

Нэгэнт Түншлэл нь хуулийн эрх бгхий этгээд биш учраас санхгүжилт аль нэгэн Түншээр дамжиж явагдана.

3.3 Ажлын т⁰ л⁰ вл⁰ лт

Энэхүү стратегийн хэрээнд тодорхойлсон ᠘р дүнд хэрэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх явдал нь тэншгүүдийн хоорондын нягт хамтын ажиллагааг шаардана. Тэншгүүдийн жил бүрийн ээлжит уулзалтаар Жилийн ажлын т⁰ л⁰ вл⁰ г⁰ г батлах б⁰ г⁰ д үнд тэншгүүдийн т⁰ л⁰ вл⁰ с⁰ н ажлууд м⁰ н багтана.

3.4 Т⁰ слийн үйл ажиллагааг боловсруулах заавар

Хамтын ажиллагаа/тэншлэлийн зүгээс энэ баримт бичиг дээр тодорхойлсон 2011 оны ᠘р дүнд хэрэхийн тулд хэрэгжүүлэх шаардлагатай т⁰ слийг боловсруулахад нь тэншгүүдэд туслах зорилгоор дараах зааврыг боловсруулав.

Зорилт 1:

Ази Номхон далайн нүүдлийн усны шувуудыг хамгаалах стратеги (APMWCS)-ийн сүлжээнд суурилсан нүүдлийн усны шувуудыг хамгаалахад олон улсын ач холбогдол бүхий нүүдлийн зам түүний дагуух газар нутгийн сүлжээг бий болгох

Гарах ᠘р дүн 1:

Нүүдлийн усны шувуудыг хамгаалахад олон улсын ач холбогдол бүхий нүүдлийн зам түүний дагуух дор хаяж 200 газар нутгийг хамруулсан сүлжээ бий болсон байна.

1.1. Хамтын ажиллагаа/тэншлэлийг нүүдлийн усны шувуудыг хамгаалахад олон улсын ач холбогдол бүхий газар нутаг бүхий Шувуудын нүүдлийн зам дагуух улс орнуудад сурталчлах

1.2. Шувуудын нүүдлийн зам дагуух газар нутгийн сүлжээнд шинээр газар нутгийг хамруулахдаа засгийн газрын твшинд тэнш болж нэгдэж орсон б⁰ г⁰ д шинээр газар нутгийн нэрийг дэвшүүлэх шаардлагатай эсвэл олон улсын хэмжээний ач холбогдол бүхий газар нутаг нь нүүдлийн замын сүлжээнд бага хувь эзэлж байгаа (10 хувиас бага) улс орныг хамгийн тэрүүнд анхаарч үзнэ.

1.3. Тодорхой нэгэн улсын нутаг дэвсгэрт байгаа олон улсын ач холбогдол бүхий газар нутгийн харьцангуй тоо гэдгийг Шувуудын нэгдлийн замын твшинд ач холбогдол тогтоох өр нхий чиг болгож ашиглана.

1.4. Тухайн улс орнууд өрсдийн дотооддоо ач холбогдлынхоо дэс дарааг тогтооно.

Гарах үр дүн 2:

Тухайн газар нутаг дээр хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагааны үр дүнд биологийн олон янз байдлын хорогдол буурах эсвэл анхаарал тавьж байгаа үйлэйн хамгаалалтын твшин нэмэгдсэн байна.

Гарах үр дүн 3:

Шувуудын нэгдлийн зам дагуух газар нутгийн сэлжээ нь ус чийг бүхий газар нутгийн биологийн олон янз байдлыг хамгаалах ажил ба нутгийн иргэдэд ашигтай байхуйц тогтвортой хөгжлийн нэгэн цогц гэдгийг харуулсан байна.

3.1. Сэлжээнд хамрагдсан газар нутгийн менежментийн төлөөлөгч боловсруулах ба түүнийг хэрэгжүүлэх ажлыг нэгдлийн усны шувуудын экологийн нөхцөл шаардлагыг хүлээн зөвшөөрдөг, мөн тэрхүү газар нутгаас эдийн засгийн болоод нийгмийн талаасаа хамаарал бүхий тухайн орон нутгийн болон үндэсний хэмжээний оролцогч нартай хамтран хийж үйцэтгэнэ.

3.2. Тухайн газар нутгийн менежер, хамтын ажиллагааны үндэсний оролцогсод, ба орон нутгийн хүмүүсийн Сэлжээнд хамрагдсан газар нутгийн эдийн засаг ба нийгмийн хөгжлийн үйл явцад нөхцөл үзүүлэхүйц шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд аль болох оролцох үйл ажиллагааг дэмжинэ.

3.3. Нэгдлийн усны шувуудын амьдрах орчныг менежменттэй холбогдол бүхий олон улсын төсөл хөтөлбөртэй хамтын ажиллагааг тогтоосон байна.

3.4. Үндэсний ба сэлжээнд хамрагдаж байгаа газар нутгийн хамтын ажиллагааны шууд оролцоотойгоор загвар т⁰слэгдийг боловсруулсан байна.

3.5. Сэлжээнд хамрагдаж байгаа газар нутаг дээр хэрэгжих загвар т⁰слэгд нь сэлжээний гүйл ажилагаанд аюул заналхийлж байгаа гол гүйл ажиллагаанууд, нийгэм эдийн засгийн шаардлагыг тусгасан байх б⁰г⁰д ус чийг бэхий газар нутгийн биологийн олон янз байдлыг хамгаалах ажил ба нутгийн иргэдэд ашигтай байхуйц тогтвортой х⁰гжлийн цогц бэлтгэд хувь нэмрээ оруулсан байна.

3.6. Тухайн газар нутгийн менежментийг хэрхэн хэрэгжүүлэх зааварчлагыг н⁰н⁰гийн ашиглаж байгаа заавар (тухайлбал: *Ramsar Guidelines for Wetland Management*) дээр тулгуурлан Шувуудын нэгдлийн замын дагуух газар нутгийн сэлжээнд зориулж хамтарсан тэншгэд боловсруулна.

Гарах гэр дүн 4:

Нэгдлийн усны шувуудын хувьд олон улсын хэмжээний ач холбогдол бэхий газар нутгийн экологи, нийгэм, эдийн засгийн гүнэ цэнийг х⁰гжил ба н⁰л⁰л⁰х байдлын гүнэлгээний гүйл явцад тооцож гэдэг болсон байна.

4.1. Нэгдлийн усны шувуудын хувьд олон улсын хэмжээний ач холбогдол бэхий газар нутгийн экологи, нийгэм, эдийн засгийн гүнэ цэнийг х⁰гжил ба н⁰л⁰л⁰х байдлын гүнэлгээ (тухайлбал, Рамсар ба Биологийн олон янз байдлын тухай Конвенцийн Байгаль орчинд н⁰л⁰л⁰х байдлын гүнэлгээ хийх заавар зэргийг ашиглан) -ний гүйл явцад тооцож гзэх зэрэг ач холбогдол бэхий мэдлэг мэдээлэл ихээхэн нэмэгдсэн байна.

4.2. Сэлжээнд хамрагдах газар нутаг тэгнийг бэрэлдүүлэгч газарт н⁰л⁰л⁰х гүйц Х⁰гжил ба н⁰л⁰л⁰х байдлын гүнэлгээний гүйл явцын жишээ загвар болох судалгааны ажлыг хийсэн байна.

4.3. Хамтын ажиллагаанд нэгдэн орсон улс орнууд дотооддоо хэрэгжүүлэх

т⁰ сл⁰з⁰дийн ач холбогдлын дэс дарааллыг ⁰⁰ рсд⁰⁰ тогтоосон байна.

Зорилт 2:

Н⁰з⁰длийн усны шувууд тэдгээрийн амьдрах орчны ⁰нэ цэнийн талаарх мэдлэг мэдээлэл, боловсрол сургалт сурталчилгааны ажлыг эрчимж⁰лэх

Гарах ⁰р д⁰н 5:

Н⁰з⁰длийн усны шувууд ба с⁰лжээнд хамрагдах газар нутгийн экологи, нийгэм, эдийн засгийн ⁰нэ цэнийн талаар ⁰рг⁰н ойлголт бий болж ⁰знийг х⁰лээн з⁰вш⁰⁰ рс⁰н байна.

5.1. Н⁰з⁰длийн замын нийт нутгийн дагуух иргэдийн дундах сурталчилгаа, боловсролын х⁰т⁰лб⁰рийг боловсруулсан байх ба энэ нь Н⁰з⁰длийн замын хамтын ажиллагаа/т⁰ншлэлийн харилцаа холбоо сургалт сурталчилгааны ажлын байнгын чиг баримжаа болж ⁰гс⁰н байна.

5.2. Харилцаа холбоо, сургалт сурталчилгааны н⁰⁰ц бололцооны талаар ⁰нэлгээ хийгдсэн байна.

5.3. Хамтын ажиллагаа/т⁰ншлэлийн тодорхой нэг улс орны т⁰нш⁰з⁰дийг харилцаа холбоо, сургалт сурталчилгааны т⁰л⁰вл⁰⁰г⁰⁰г боловсруулж хэрэгж⁰лэхийг х⁰х⁰лэн дэмжих б⁰⁰г⁰⁰д энэ нь Шувуудын н⁰з⁰длийн зам дагуух нийт нутгийн Харилцаа холбоо, сургалт сурталчилгааны х⁰т⁰лб⁰ртэй уялдсан байвал зохино.

5.4. Харилцаа холбоо, сургалт сурталчилгааны х⁰т⁰лб⁰ртэй уялдсан т⁰р⁰л б⁰з⁰рийн сурталчилгаа, харилцаа холбооны ⁰йл ажиллагаа хийгдсэн байна.

Гарах ⁰р д⁰н 6:

Шувуудын н⁰з⁰длийн замын хамтын ажиллагаа/т⁰ншлэлийн ⁰йл ажиллагаа, амжилт ололтыг ⁰рг⁰н х⁰рээнд х⁰лээн з⁰вш⁰⁰ рс⁰н байна.

6.1. Харилцаа холбоо, сургалт сурталчилгааны х⁰ т⁰ лб⁰ ртэй уялдсан Хамтын ажиллагаа/тэншлэлийн нэр хэндийг ⁰ рг⁰ с⁰ н ⁰ йл ажиллагаанууд хэрэгжсэн байна.

Зорилт 3:

Шувуудын нэгдлийн замын судалгаа, мониторингийн ажил эрчимжиж, усны шувууд тэдгээрийн амьдрах орчны талаархи мэдээлэл солилцоо, мэдлэг мэдээллийг хуримтлуулах

Гарах үр дүн 7:

Шувуудын нэгдлийн зам дагуух нийт нутгийн н⁰ хц⁰ л байдал, усны шувуудын популяц, тэдгээрийн амьдрах орчны талаарх шинжлэх ухааны баримт нотолгоо бэхий цаашдын чиг хандлага бий болсон байна.

7.1. Хэрэгжилтийн шатандаа явж байгаа гндэсний ба олон улсын т⁰ с⁰ л х⁰ т⁰ лб⁰ ртэй уялдаа холбоо бэхий Шувуудын нэгдлийн замын Усны шувуудын Мониторинг х⁰ т⁰ лб⁰ р бий болсон байна.

7.2. Хэрэгжилтийн шатандаа явж байгаа гндэсний ба олон улсын т⁰ с⁰ л х⁰ т⁰ лб⁰ ртэй уялдаа холбоо бэхий Шувуудын нэгдлийн замын Усны шувуудын амьдрах орчны Мониторинг х⁰ т⁰ лб⁰ р олон улсын хэмжээний ач холбогдол бэхий газар орон б⁰с нутагт бий болсон байна.

7.3. Олон улсын хэмжээнд ач холбогдол бэхий газар нутаг нэн ялангуяа с⁰лжээнд хамрагдсан газар нутгийн н⁰ хц⁰ л байдал, учирч байгаа аюул заналын талаарх мэдээлэл шинэчлэгдсэн байна.

7.4. Тэншгд усны шувуудын мониторингийн ⁰ йл ажиллагаа (биологийн х⁰чин з⁰элийг хамруулсан)-г уялдуулах тал дээр хамтарч ажиллах ба шинжлэх ухааны гндэслэл мэдээ мэдээлэл, усны шувуудын популяцийн т⁰ л⁰ в байдал, хандлагын талаарх гнэлгээ д⁰гнэлтийг цуглуулах ажлыг эрчимж⁰лэх болно.

7.5. Усны шувуудын мониторинг хийх арга ажиллагааг сайжруулахтай

холбогдуулан чадавхийг нэмэгдүүлэх асуудлуудыг мониторингийн үйл ажиллагаанд хамруулна.

Гарах үр дүн 8:

Шувуудын нэгдлийн зам дагуух олон улсын ач холбогдол бүхий чухал газар нутгийн талаархи мэдээлэл бий болсон байна.

8.1. Нэгдлийн зам дагуух нэгдлийн усны шувуудын тухайд олон улсын ач холбогдол бүхий газар нутгийн талаарх мэдээ мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж хэвлүүлсэн байна.

8.2. Олон улсын ач холбогдол бүхий газар нутгийн тухайд шаардлагатай ба дутагдалтай байгаа мэдээллийг судалгаа хийх замаар бүрдүүлнэ.

8.3. Олон улсын ач холбогдол бүхий газар нутгийн талаарх мэдээлэл бий болсон байх ба тэнцүүд хоорондоо 0 рг⁰ н⁰ р солилцож ашиглана.

8.4. Усны шувуудын амьдрах орчин утгаараа маш их ач холбогдол бүхий боловч мэдээлэл хангалтгүй байгаа газар нутгийн тухайд эхний ээлжинд ач холбогдол 0 гч судалгааны ажлыг эхлүүлнэ.

8.5. Усны шувуудын судалгаа хийх арга ажиллагааг сайжруулахтай холбогдуулан чадавхийг нэмэгдүүлэх ажлыг судалгааны бусад үйл ажиллагаатай уялдуулна.

Гарах үр дүн 9:

Нэгдлийн усны шувуудын тухайд олон улсын хэмжээний ач холбогдол бүхий газар нутагт учирч байгаа аюул заналын талаар үнэлгээ хийж, шаардлагатай менежментийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх з⁰ вл⁰ мж боловсруулсан байна.

9.1. Аюул занал ба н⁰ л⁰ ллийн үнэлгээг хэрэгжүүлэх заавар боловсруулах

9.2. Шувуудын нэгдлийн замын сэлжээнд хамрагдсан газар нутагт ба олон улсын

хэмжээнд ач холбогдол бүхий ус чийг бүхий бусад газар нутагт аюул занал ба менежментийн шаардлагын талаарх үнэлгээг хийх

9.3. Н⁰ л⁰ ллийг бууруулах арга техник ба зааварчлагыг боловсруулах

9.4. Чадавхийг нэмэгдүүлэх үйл ажиллагааг аюул занал ба хариу арга хэмжээг т⁰ л⁰ вл⁰ хтэй холбогдсон үйл ажиллагаатай уялдуулна.

9.5. Орон нутгийн арга туршлага мэргэжилтнүүдийг оролцуулах

Гарах үр дүн 10:

Усны шувуудын экологи ба нэгдлийн стратегийн талаархи мэдлэг мэдээлэл нь хамгааллын арга хэмжээг дэмжихүйцээр нэмэгдсэн байна.

10.1. Тэргүүлэх ач холбогдол бүхий зүйл шувуудын тухайд олон улсын хэмжээний т⁰ н⁰ л хэрэгжүүлсэн байна.

10.2. Ихэнх нэгдлийн усны шувуудын тухайд Нэгдлийн усны шувуудыг тэмдэглэх/б⁰ гжл⁰ х журмыг боловсруулсан байна.

10.3. Нэгдлийн усны шувуудыг тэмдэглэх т⁰ слүүдийн Шувууг туузлах/б⁰ гжл⁰ х арга ажиллагаануудын хооронд нягт хамтын ажиллагаа бий болсон байна.

10.4. Туузыг эзэнд нь буцаах ба дахин үзэгдсэн тэмдэглэгээний тухайд м⁰ н л нягт хамтын ажиллагаа бий болсон байна.

10.5. Усны шувуудын нэгдлийн талаарх мэдээллийн дүн шинжилгээг хийж дуусгах ба бүрэн дүүрэн ашиглаж эхэлсэн байна.

10.6. Бүхий л үйл ажиллагаандаа чадавхи бэхжүүлэх асуудлыг тусгаж хэрэгжүүлэх

Гарах 11 д/н 11:

Нэгдлийн усны шувууд ⁰вчин тархаах ялангуяа шувууны ханиад ⁰вчин тарахад ямар үзрэгтэй оролцож байгаа талаарх мэдлэг дээшилсэн байна.

11.1. Ази Номхон далайн Шувууны ханиадны Ажлын хэсэг байгуулагдаж ажилдаа орсон байна.

11.2. ^a вчин тархах явцад нэгдлийн усны шувууд ямар үзрэгтэй талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэх т⁰слүүдийг хэрэгжүүлсэн байна.

11.3. ^a вчин тархах үйл явцад ямар нэгэн байдлаар хамаарал бүхий зүйл шувуудыг хамруулсан т⁰слүүдэд тэргүүн зэргийн ач холбогдол ⁰гн⁰.

Зорилт 4:

Байгалийн н⁰цийн менежер, шийдвэр гаргагч ба бусад хамаарал бүхий хэмжээсийн амьдрах орчин ба усны шувуудын менежментийн чадавхийг бий болгох

Анхны үр дүн 12:

Олон улсын хэмжээнд ач холбогдол бүхий усны шувуудын газар нутгийн менежментэд оролцогчдын чадавхийн шаардлагын талаар бүрэн дээрэн ойлголттой болсон байна.

12.1. Нэгдлийн замын сэлжээний газар нутгийн менежмент, мониторингийн чадавхийн үнэлгээ хийгдсэн байна.

12.2. Нэгдлийн замын сэлжээний газар нутгийн менежмент, мониторингийн ажилд оролцох гол тоглогчдод зориулсан сургалтын шаардлага, үнэлгээ хийгдсэн байна.

12.3. Х⁰гжиж байгаа улс орнуудыг тэргүүн зэрэгт анхаарна.

Гарах 13 д/н 13:

Олон улсын ач холбогдол бүхий газар нутагт ажиллаж байгаа Байгалийн н⁰цийн

менежер, шийдвэр гаргагч ба бусад хамаарал бүхий хэмжээс чадвартай болсон байх ба усны шувуудын амьдрах орчны менежментийг тогтмол дэмжиж ажилладаг болсон байна.

13.1. Чадавхийг бий болгох ба сургалтын х⁰ т⁰ лб⁰ рүүд нь усны шувууд, амьдрах орчны менежмент, тогтвортой х⁰ гжил, харилцаа холбоо, боловсрол, сургалт сурталчилгааны салбарт тулгарч байгаа хэрэгцээ шаардлагыг тусгасан байна.

13.2. Нэгдлийн усны шувууд, тэдгээрийн амьдрах орчны одоогийн менежментийг зохицуулах үндэсний чадавхийг бэхжүүлэх нэгдсэн сэлжээ бүрдсэн байна.

13.3. Үндэсний Засгийн газар нь Түнш болж нэгдсэн х⁰ гжиж байгаа улс орнуудад тэргүүлэх ач холбогдол ⁰ г⁰ х ба дараах асуудлыг анхааралдаа авна. Үнд:

(a) Тухайн улсад байх олон улсын ач холбогдол бүхий газар нутгийн тоо

(b) Ус чийг бүхий газар нутгийн менежерүүд, шийдвэр гаргагч нарын тухайд шаардагдах сургалтын үнэлгээ хийгдсэн эсэх

Зорилт 5:

Нэгдлийн усны шувуудын нэн ялангуяа тэргүүлэх ач холбогдол бүхий зүйлийн тухайд хамгааллын статусыг дээшлүүлэх хандлагыг нэгдлийн зам дагуух нийт нутгийн хэмжээнд баримтлана.

Адаа 14:

Нэгдлийн зам дагуух нийт нутгийн тухайд усны шувууд тэдгээрийн амьдрах орчны талаар авч хэрэгжүүлсэн хамтын үйл ажиллагааны үр дүнд тэргүүлэх зэргийн ач холбогдол ⁰ гч байгаа зүйл шувуудын хамгаалалтын статус нэмэгдсэн байна.

14.1. Тэргүүлэх зэргийн ач холбогдол ⁰ гч байгаа зүйл шувуудын тухайн тархац нутгийнх нь хэмжээнд харилцан уялдаа бүхий т⁰ слийг боловсруулсан байна.

14.2. Эхний ээлжинд хамгааллын түвшин талаасаа дорой н⁰ хц⁰ лд байгаа эсвэл олон улсын хамтын ажиллагаа ба амьдрах орчны менежмент талаасаа тулгуур

зүйл (*flagship species*) болох боломжтой зүйл шувуудыг сонгоно.

14.3. Хамруулж байгаа улс орны тоо, нэгдлийн усны шувуудын тухайд тулгарч байгаа гол аюул заналыг хамруулсан эсэхээс нь хамаарч тэргүүлэх ач холбогдолтой т⁰ сэлгэдийг тогтооно.